

Ivan Blatný - Melancholické procházky

Pasáže z románu *Básník* od Martina Reinera

Prázdné jsou psi boudy, zpola vyvrácenými dveřmi vedoucími na dvůr hýbe sílící vítr. Po dvou předchozích povodních to tu vypadá, jako by lidé odešli už před desítkami let. Horké léto proměnilo nanesené bahno v šedou, rozpraskanou a prašnou suť. Vrata barokního kostelíka na dně údolí jsou zatlučená, zdí prorůstá agresivní plevel. V řece je letos málo vody. Nezval náhle zvedá ruku a pak oba dlouho hledí z příštího dna přehradního jezera vzhůru, do temně fialové oblohy, pod níž krouží dvě tečky. Káňata.

Na staré poště otevřené dokořán visí na žerdi zplihlý zbytek jakéhosi praporu, opuka schodů je pryč, zbývá jen torzo základů, které se pod nohou prudce drolí. Ticho je naráz hlubší, jako by se už připravovalo na bezhlesnost příštích roků.

Ani dvěma poutníkům není do řeči. Toto je místo, kam už člověk nepatří. Šeptají si to děravé střechy, často spíš rozebrané než pobožené; trámy se budou hodit na zahradu, došky na zátok. Mlčky na to upozorňuje truskavec, jehož zaprášené výhonky obsazují zanikající zbytky cest. Zdechlinu kočky plná much, na kterou narazí za jednou podlomenou chatrčí, ale odvane příliš poetické myšlenky. Ivan se dívá na zamazané boty. Dá se do deště; Nezval stoupá do kopce s námahou a pomalu. V dálce proťal oblohu první blesk, hřmění zní za stěnou hustého, zelektrizovaného vzduchu. Déšť zesílí, už je to liják, Ivan a Slávek se spěchají schovat do jednoho z vylidněných domů na svahu.

Venku je náhle úplná tma, chvíli trvá, než se rozkoukají. Vevnitř to páchne myšinou a plísní. Z šera vystupují první věci: zpuchřelý stůl s trnoží, které někdo nechal stát v koutě, hned vedle je rozklížená rohová lavice. Unavený Nezval usedá rovnou, Ivánek nejprve vytáhne kapesník a teprve pak se posadí.

V říjnu 1938 je zeď Kníničské přehrady dostavěna.

Právě včas, neboť další podzimní povodeň velmi rychle nádrž zaplní.

Pod hladinou navždy zmizí Kníničky a zpěněná voda se poprvé žene přes přepady nového vodního díla.

Hranice státu teď začínají dvanáct kilometrů za Brnem.

Smutní klauni poetismu sedí na sbalených kufrech a stěhují se hlouběji do vnitrozemí.

Rybám je dopřáno zůstat pod hladinou, oba dnešní přátele však Protektorát odloučí.

Blatný po celý svůj život uhýbal nerovnému boji s realitou tím, že si stvářel realitu vlastní. Proto je jeho město zvláštním způsobem něžné, křehce utkvělé; verše jako by je obalovaly průsvitnou blánou změkčující tvrdou materii nároží, vypadlých dlažebních kostek, oprýskaných omítek a zdí zašlých moutrem. *Melancholické procházky* jsou vzpomínkou na něco, co vlastně nikdy nebylo. Vzpomínkou na krásu, která existuje jen v očích básníka.

ZATÍMCO KRAJINA SE CHVĚLA V MOKRÉ KÁPI,
seděl jsi u stolu, vychladlý, prázdný, sám.
Nad černí deštníků, jež liják zkrápí... zkrápí...,
pomalu sunul čas hodiny k hodinám.

Daleko od lidí, daleko od cizoty
zbytečných hovorů a nudných veselí
hrál vítr nad městem a rozházel si noty,
démanty velkých krup. A římsy řinčely.

Před chvílí supěl vlak, tvůj vlak,
kterým ses vracel
do staré krajiny z únavných marných cest,
a příval neklidu lodičky rozkymácel
a mžilo bez konce na kalný, chladný vjezd.

A mžilo bez konce na buben plynojemu,
na stěhovací vůz, na měkký šedý šál.
Přítel je kdesi tam... Stále se vracíš k němu
studeným prostorem, kde vítr kraloval.

Vysmýčil každý kout pro velké odcizení,
pro strašnou prázdnotu, pro úzkost, jež se chví,
jež hučí blíž a blíž a brzo vzkřikne: Není,
není už blízkosti a není přátelství.

Někdy jsi oslovil ty ostatní, ty cizí.
Jsou v jiných krajinách. Mlýn mele naprázdno.
Pod vlnou hladiny hluboko ve tmě mizí
neschůdné skalisko a hrbolaté dno.

V chaluhách jezera se mihne chápací
mlčení němých ryb a pluje tiše dál.
A voda zrcadlí hory a lesy spící
v šumotu havrana, jenž tudy odlétal.

Měděný strom jak blesk osvětlil náhle zemi,
vyšel jsem do deště omýt si zprahlé rty.
Tys jednou povídal: „Jsme němí, němí, němí.“
Tak tedy chvílku slyš mou Píseň němoty.

ŠEL JSEM ZAS PO MĚSTĚ, JEŽ JE MI SOUZENO,
chladný a vyplněn až na jakési dno,
klášterní uličkou, kde páchnou pivní sudy.
Rostou tam hluchavky a nad zdí černý bez,
vyhnanec jako já, v smetišti hlodá rez,
v smetišti hlodá rez a v srdci hrůza nudy.

Podzim jak lodní zvon se snášel na keře,
když jsem si vzpomenu, že dole v klášteře
se jednou na cestách zastavil Apollinaire.
V ukryté zahradě dnes opět usedal,
krajiny v korunách se přelévaly dál,
dál jsem se opíjel, Viléme, vašim vínem.

A k hradbám stoupala ulice Pekařská
ve stínu kostelů – tudy jste kráčil snad.
A přece krásná pekařka
milence mění do roka sedmkrát...

Zde kdysi bývaly hampejzy před branami,
val domů nad nimi, kamenné ticho, dóm.
Jak nazvat ten stesk, stesk po všem, po nikom,
z výšiny nad řekou mávají sličné dámy.

Není tu řeka Rýn, jen Svratka, Svitava,
a přece také v nich se utopila asi
nějaká Loreley... voda si pohrává
pod skalou v údolí se slunečními vlasy.

Kde fičí strniště, šlehalo obilí,
slyšte krásné české slovo tesknice,
nostalgie, ta touha vrátit se
tam, kde jsme nikdy nebyli.

Ostnaté kaštany ťukají na dvířka,
Rýn, Rýn, až k pláči dojímají slova,
z ničeho nic barva fialová,
kuřte, hle dýmka pastýřská!

Dnes dávno, Guillaume, už nejste heslem dne,
nikdo mi neříkal, že vás mám milovati.
Jak voda plyne čas a programy se tratí
pod mostem Mirabeau... Jen básník zůstane.